Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXV. Cena lista je $6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23, ILL., ČETRTEK, 28. OKTOBRA (OCT. 28), 1943 Subscription $6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 211

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Rusi zajeli Nemce pri Krivoj rogu

Rusi zavzeli železniško postajo v bližini Krivoj roga, rudarskega in železniškega središča ob krivini Dnjepra. Nemci izgubili 12,000 vojakov v bitkah z ruskimi četami.—Oddelki ameriške in britske armade okupirali nadaljnjih deset italijanskih mest. Priprave za invazijo Francije.—Novi bombni napadi na japonske baze

Moskva, 28. okt.—Ruske armade so obkrožile nemške kolone pri Krivoj rogu in jih potisnile v past in so zdaj v nevarnosti uničenja. Nemško poveljstvo je zagnalo na stotine tankov in bojnih letal v obupen boj za kontrolo mesta. To tvori edino vrzel, skozi katero se nemška armada okrog pol milijona mož lahko umakne pred rusko silo. Poročila s fronte pravijo, da so sovjetske čete okupirale vse železniške postaje v predmestjih in proge.

London, 27. okt.—Sovjetske čete so zavzele železniško postajo v Karnavatki, eno milje proč od Krivoj roga, velikega rudarskega, jeklarskega in železniškega središča v Ukrajini ob krivini reke Dnjeper. S tem so zožile obroč okrog nemške oborožene sile.

Radijsko poročilo iz Moskve pravi, da so sovjetske čete zasedle tudi Veseloje, 24 milj severozapadno od Melitopola, po bitki, v kateri je padlo več sto sovražnikov.

Tri ruske armade so okupirale skoro sto vasi in naselbin v melitopolskem sektorju in prodrle dvanajst milj daleč v treh smereh od Melitopola, kjer se odpira pot na Krim. Čez tri tisoč nemških vojakov je bilo ubitih v bitkah z Rusi na tej fronti, sedem tisoč pri Dnjepropetrovsku in Dnjeprodzeržinsku, ki sta padla zadnji pondeljek. V bitkah v bližini Krivoj roga so Rusi razpršili dva nemška regimenta in ubili dva tisoč sovražnikov. Nemške izgube v bitkah z Rusi znašajo čez 12,000 ubitih vojakov.

Operacije ruskih čet podpirajo bojna letala z bombardiranjem nemških pozicij. Vest iz Moskve trdi, da Nemci beže v smeri reke Bug v južni Rusiji.

Nemci ne taje kritičnega položaja svojih armad v južni Rusiji. Vrhovno poveljstvo je priznalo umik nemških čet iz Dnjepropetrovska potem, ko je Moskva naznanila okupacijo mesta. Berlin je naznanil, da je ruska armada začela ofenzivo na fronti zapadno od Kričeva v Beli Rusiji.

Poveljniki ruskih armad, ki drobe Hitlerjeve legije, so generali Konstantin Rokossovski, Ivan S. Konev, Rodion Malinovski in Feodor I. Tolbuhin.

Zavezniški stan v Alžiru, 27. okt.—Oddelki pete ameriške in osme britske armade so prodrli šestnajst milj daleč in zasedli nadaljnjih deset mest, se glasi naznanilo zavezniškega poveljstva. Nemci so se morali umakniti v hribe, kjer so zasedli nove pozicije.

Nova nemška bojna črta se zdaj razteza od Mondragona do Venafre in od tam do Vaste ob Jadranskem morju. Vojne operacije so prešle v novo fazo po zavezniški okupaciji južne Italije. Ta je bila dovršena v 54 dneh.

Nemci zdaj drže močno obrambno črto med Neaplom in Rimom. Poročila se glase, da je feldmaršal Erwin Rommel poslal nove čete v severno Italijo. Iz tega se sklepa, da bodo Nemci skušali držati Rim pod svojo kontrolo.

Med mesti, ki so jih zavezniki okupirali, je Francolise, važno cestno križišče. To leži dve milji zapadno od Sparanise in šest milj severno od reke Volturne.

Ameriški in britski letalci so bombardirali mesta v centralni Italiji, kjer so zbrane močne nemške vojaške posadke, in komunikacijske zveze. Bombe so padale na Gaeto, Frosinono, Taquino in Avezzano.

Stockholm, Švedska, 27. okt. General Dwight D. Eisenhower, vrhovni poveljnik zavezniške sile v Sredozemlju, pošilja čete na Korziko, pravi vest, ki jo je dobil list Allehanda iz Berna, Švica. Možnost je, da se zavezniki pripravljajo za invazijo Francije in operacije proti nemški sili v severni Italiji.

Zavezniški stan na Pacifiku, 27. okt.—Japonske čete, ki so bile pognane nazaj v džungle na severni strani Finschhafena, Nova Gvineja, zadnji teden, so s pomočjo topništva izvršile protinapade na zavezniške pozicije, poroča general Douglas MacArthur. Napadi so bili odbiti in Japonci vrženi nazaj z velikimi izgubami.

Zavezniški bombniki so izvršili nove napade na japonske pozicije pri Sattelbergu na severozapadni strani Finschhafena. Drugi roji zavezniških letal so metali bombe na Alexishafen, japonsko letalsko bazo, ki so porušile več objektov in zanetile požare. Bombe so padale tudi na japonske ladje pri Wewaku, ki so potopile eno ladjo, tri pa poškodovale.

Japonci pobijajo kitajske civiliste

Kaišek orisal japonski teror

Čungking, Kitajska, 27. okt.—General Čiang Kaišek, vrhovni poveljnik kitajske armade, je obdolžil japonske vojake brutalnega klanja kitajskih civilistov, ki se ne morejo braniti, in požiganja kitajskih vasi.

Japonci so požgali v zadnjih dneh dve kitajski vasi v provinci Anhvej ob reki Jangtse in pobili vse prebivalce, preden so se umaknili pred kitajskimi četami.

Komunike pravi, da sta bili vasi Wangbehen in Potien. Obe sta bili v bližini japonske letalske baze in železniškega središča Kwangteha. Tam so kitajske čete našle le razvaline hiš in trupla žrtev japonske brutalnosti.

Drugo poročilo pravi, da se ljute bitke med kitajskimi in japonskimi četami nadaljujejo v zapadnem delu province Junnan in ob reki Salween. Japonci naskakujejo pozicije, katere so Kitajci zasedli na zapadni strani te reke.

Sabotaža v nemških tovarnah

Stockholm, Švedska, 27. okt.—Dopisnik švedskega lista poroča iz Berlina, da je bilo več nemških delavcev obsojenih v zapor zaradi sabotaže v vojnih tovarnah. Obravnava pred sodiščem je razkrila obseg sabotaže in nacijske ukrepe, da se zatre. Avtoritete so zapretile z drastičnimi kaznimi saboterjem.

Revolta v Argentini preprečena

Opozicija proti vladi narašča

Santiago, Čile, 27. okt.—Argentinska bojna mornarica je preprečila revolto vojaških častnikov, ki so znani kot sovražniki nacijev, proti vladi predsednika Pedra Ramireza v prvih dneh tega meseca. To dejstvo so razkrili potniki iz Argentine, ki so prišli v Santiago.

Namen revolte je bil vzpostavitev generala Rawsona kot predsednika, pretrganje odnošajev z osiščem in apel na Ameriko za orožje. Poveljstvo mornarice je koncentriralo bojne ladje in okrog 3000 mož v Buenos Airesu, ki bi se takoj izkrcali, če bi rebeli skušali strmoglaviti Ramirezevo vlado. Voditelji so se obotavljali, ker niso hoteli povzročiti razkola med armado in mornarico, ki bi lahko zanetil civilno vojno.

Ramirez je dal nekaj dni časa Rawsonu za odhod v Rio de Janeiro, kjer naj bi prevzel pozicijo poslanika. Zapretil mu je z aretacijo, če ne bo odpotoval tja do 7. oktobra. Pred odhodom je Rawson imel razgovor s člani diplomatičnih zborov. Dejal je: "Odpotoval bom v Brazilijo, toda jaz bom prihodnji predsednik Argentine."

Japonska priznala vojne težkoče

Premier Tojo orisal potek operacij

New York, 27. okt.—Po radijskem poročilu iz Tokija, ki je bilo tu zabeleženo, je premier Hideko Tojo v svojem govoru v parlamentu priznal japonske vojne težkoče, zaeno pa je naglasil, "da zavezniki, ki so dobivali udarce v prvih mesecih vojne, so premagali ovire in izvojevali mnogo zmag. Vojna je prišla v intenzivno fazo."

Cesar Hirohito je v svoji deklaraciji tudi priznal, da je situacija kritična. Ta je bila prečitana v parlamentu, ko se je sestal v svojem zasedanju.

Tojo in Hirohito sta apelirala na japonsko ljudstvo, naj podpira prizadevanja za mobilizacijo vseh sredstev, demonstrira svojo lojalnost in silo v naporih, katerih cilj je popolno uničenje sovražnika. Hirohito je priporočal poslancem, naj izvrše svojo dolžnost in odobre program totalne mobilizacije za dosego zmage v vojni proti sovražniku.

Ženska priznala špionažo v prilog Nemčiji

Detroit, Mich., 27. okt.—Grace Buchanan-Dineen, katero so federalni detektivi aretirali, je pri zaslišanju pred federalnim sodnikom E. J. Moinetom priznala, da je bila v službi Nemčije kot špionka. Ona je prišla v Ameriko iz Kanade, kjer je bila rojena. Federalni detektivi so v zadnjih tednih aretirali šest članov nemškega špionskega krožka. Vsi so priznali, da so pošiljali informacije o prevažanju vojaških čet in bojnega materiala nemškim agentom v Evropi.

Knox naznanil gradnjo fregat

Washington, D. C., 27. okt.—Mornariški tajnik Frank Knox je naznanil gradnjo fregat, ki bodo dodeljene bojni mornarici. Dejal je, da bo v prihodnjih mesecih zgrajenih 80 fregat v ameriških ladjedelnicah.

ICKES SESTAVLJA NOV ŽIVILSKI PROGRAM

Lehman govori o pomoči zunanjim državam

NASIČEVANJE LJUDI V EVROPI

Washington, D. C., 27. okt.—Notranji tajnik Harold L. Ickes je naznanil, da sestavlja načrt glede povečanja produkcije prehrambenih pridelkov v obsegu, ki bo omogočil nasičevanje milijonov ljudi. Naznanilo vsebuje pismo, ki ga je Ickes poslal poljedelskemu tajniku C. R. Wickardu.

Notranji tajnik predlaga osvojitev načrta za povečanje produkcije živeža, da bo Amerika lahko pomagala nasičevati milijone ljudi v Evropi in Aziji, ko bo ta vojna končana. Amerika bo morala nuditi večjo pomoč lačnim ljudem, da prepreči kaos v povojni dobi kot posledico pomanjkanja.

New York, 27. okt.—"Američani ne morejo živeti v varnosti v svetu, čigar eno polovico tvorijo bogatini, drugo pa berači," je rekel Herbert H. Lehman, bivši newyorški governer in načelnik nedavno ustanovljenega odbora za zunanjo pomoč in obnovo.

Lehman je govoril na zborovanju Zveze za zunanje zadeve. On je sugeriral, da Amerika nasičuje prebivalce osvobojenih dežel na svoje stroške in brez odškodnine.

"Amerika ima izkušnje iz prve svetovne vojne," je dejal. "Denar, ki ga je posodila državam, ji ni bil vrnjen. "Bilo bi bolje, ako bi bila posojila darila. Države, ki so dobile posojila, niso mogle zaradi obligacij napram Ameriki dobiti denarja za financiranje gradnje potrebnih projektov in zabredle so v stisko."

Železniške unije protestirajo

Glasovanje o stavki odrejeno

Washington, D. C., 27. okt.—Voditelji petnajstih železniških unij so se pridružili petim bratovščinam in odredili glasovanje glede oklica stavke v znak protesta, ker so bile zahteve za zvišanje mezde zavrnjene. Glasovanje bo zaključeno 25. novembra.

Voditelji teh unij, ki imajo čez milijon članov, so izjavili, da je bilo glasovanje odrejeno v smislu pravil, da člani odločijo glede oklica stavke.

Unije so prvotno zahtevale zvišanje plače za 20 centov na uro. Posebni odbor, ki ga je imenoval predsednik Roosevelt v maju tega leta, je odobril zvišanje za sedem centov na uro, toda Fred M. Vinson, direktor odbora za ekonomsko mobilizacijo, se je izrekel proti zvišanju. Roosevelt je zdaj imenoval nov odbor, ki bo vodil zaslišanja prihodnji teden.

Šest čikaških policajev suspendiranih

Chicago, 27. okt.—Čikaška veleporota, ki preiskuje organizirane hazardne igralnice v okraju, je dosegla značilne rezultate. Načelnik policijske postaje Summerdale, Thomas Connelly, bivši telesni stražnik župana Kellyja, in pet drugih policajev je bilo suspendiranih. Kelly bo danes nastopil pred veleporoto in moral odgovarjati na vprašanja glede igralnic in političnih manipulacij policijskega departmenta. Policijski komisar Allman, ki je odredil čistko, je včeraj nastopil pred veleporoto.

Domače vesti

Pozdravi in obiski

Chicago.—Lukas Podbregar iz Witta, Ill., in njegov sin Frank, ki stanuje v Chicagu, sta 26. t. m. obiskala gl. urad SNPJ in uredništvo Prosvete.

Milwaukee vesti

Milwaukee, Wis.—Dne 14. t. m. je staršem Frank in Justina Lipovšek umrl par ur star novorojenček Ronald, dne 18. t. m. je v West Allisu umrl 21-letni Albert Hrovat, rojen v Mohawku, Mich., ki zapušča starše, dve sestri in tri brate, dne 18. t. m. pa je umrla Ana Maierle, stara 63 let, rojena nekje na Dolenjskem, ki zapušča moža, štiri sinove in tri hčere.—Dalje je 21. t. m. za sušico umrl 40-letni Matevž Matjaž, rojen na Ljubnem v Savinjski dolini. Tukaj zapušča 85-letno mater, dva brata in pet sester.—Dne 24. t. m. pa je umrl Frank Wamberger, star 78 let in rojen v Gornji Radgoni na Štajerskem. Podlegel je poškodbam, ki jih je dobil, ko ga je povozila ulična železnica. V Ameriki je bil 34 let in tukaj zapušča ženo in enega sina. Vse pogrebe je oskrbel Ermenčev pogrebni zavod.

Nov grob v Girardu

Girard, O.—Dne 10. t. m. je umrla Agnes Cigole v visoki starosti 80 let. Doma je bila iz Hotedrašice pri Logatcu na Notranjskem. Zapušča dve hčeri, eno v Girardu in drugo v Oglesbyju, Ill., v starem kraju pa tri sestre.

Iz Clevelanda

Cleveland.—Dne 21. t. m. je umrla Ana Živčič, stara 47 let in doma iz Karlovca na Hrvaškem. Zapušča moža in dva sinova.—Dne 22. t. m. je umrl Florian Mesojedec, star 58 let in doma iz Male vasi pri Dobropolju. Bil je član društva št. 5 SNPJ in tukaj zapušča ženo, štiri hčere in druge sorodnike.—Istega dne je v 74. letu starosti umrla Johana Henikman, doma iz Dola pri Ljubljani. V Clevelandu je bila 44 let in tukaj zapušča moža.—Dne 23. t. m. je umrla Elizabeta Valenčič, stara 49 let in doma iz Žužemberka na Dolenjskem. Bila je članica SDZ in SŽZ in tukaj zapušča moža, dva sinova, tri hčere in eno sestro.—Istega dne je umrl Anton Ilijič, stara 58 let in doma iz Dalmacije.—Dne 24. t. m. je umrla Jennie Strajnik, doma iz Jezernic na Dolenjskem. V Ameriko je prišla pred 37 leti. Zapušča moža, dve hčeri, sina in dva vnuka.—Dalje je dne 25. t. m. umrla Laureen Winter, stara 14 mesecev, ki zapušča starše in dva brata.

Nov grob v Chicagu

Chicago.—Dne 24. t. m. je umrl Lovrenc Veber, star 63 let in doma iz Škofje Loke na Gorenjskem. V Ameriko je prišel pred 45 leti in več let je razvažal in prodajal premog. Zapušča ženo in tri sinove, v starem kraju pa brata in dve sestri.

Iz Argentine

Buenos Aires, Argentina.—Dne 17. avg. je umrl Karl Humar v starosti 45 let in doma iz Kojskega pri Gorici. V Argentini je bil okrog 20 let in tukaj zapušča ženo, enega sina in eno hčer.

Bivši italijanski poslanik pobegnil

Curih, Švica, 27. okt.—Dino Alfieri, bivši italijanski poslanik v Vatikanu, ki so ga Nemci aretirali po okupaciji Rima, je pobegnil, se glasi vest iz nekega kraja ob italijanski meji. Nemci so ga držali v zaporu na obtožbo veleizdajstva.

Amerika "zamrzne" argentinske kredite

Washington, D. C., 27. okt.—Ameriška vlada bo najbrže "zamrznila" argentinske kredite v tej deželi. S tem bo Argentina postavljena v vrsto osiščnih in po osišču kontroliranih držav.

Vojno-delavski odbor zavrnil Lewisovo zahtevo

Pogojna odobritev illinoiske rudarske pogodbe

VLADA PREVZAME PREMOGOVNIKE?

Washington, D. C., 27. okt.—Vojno-delavski odbor je zavrnil zahtevo Johna L. Lewisa, predsednika rudarske unije UMWA, da se mezda rudarjem zviša za okrog 1.50 na dan, zaeno pa je s sedmimi proti petim glasovom pogojno odobril pogodbo, katero je unija sklenila z organizacijo operatorjev v Illinoisu.

Odbor je sprejel kompromisni predlog, s katerim se je izognil vprašanju plače "od vrat do vrat." Osvojil je posebno formulo z namenom, da se uključi v druge pogodbe, ki naj bi tvorila podlago izravnavi mezdnih sporov v vseh premogovnih distriktih.

Odbor se je izrekel za zvišanje mezde rudarjem za okrog $1.12 na dan, če delajo 40 ali manj ur v tednu. Ako bodo delali šest dni v tednu in osem in pol ure dnevno, se tedenski zaslužek zviša za okrog deset dolarjev, $1,66 na dan. Pogodba, katero je UMWA sklenila z organizacijo illinoiskih operatorjev, določa zvišanje $11 na teden. Lewis je pozdravil to pogodbo kot vzorec, ki naj se raztegne na vso premogovno industrijo.

William H. Davis, načelnik odbora, je izrazil upanje, da se bodo rudarji, ki stavkajo v osmih državah, vrnili na delo. V stavkah je zavojevanih okrog 45,000 rudarjev.

Štirje reprezentanti delavcev v odboru so glasovali proti predlogu in njim se je pridružil tudi Almon E. Roth, reprezentant delodajalcev. John L. Lewis ni hotel komentirati akcije članov odbora, toda neki drugi predstavnik UMWA je namignil, da rudarji ne bodo odobrili kompromisa.

Pred objavo odloka je odbor odobril ultimat, naslovljen Lewisu, da bo zadeva predložena predsedniku Rooseveltu, če stavke ne bodo preklicane do četrtka. Možnost je, da bo vlada ponovno prevzela premogovnike, katere je nedavno vrnila lastnikom.

Partizani okupirali jeklarsko mesto

Američani bombardirali Podgorico

London, 27. okt.—Glavni stan jugoslovanske osvobodilne armade, kateri poveljuje general Tito, je naznanil okupacijo Vareš-Majdana, jeklarskega središča v Bosni, po bitki z nemško silo 25,000 vojakov, ki je trajala 12 ur. Partizani so pognali Nemce iz metsta in ga zasedli.

Drugi oddelki osvobodilne armade so navalili na Brčko, mesto ob reki Savi, kjer je nemška posadka 5000 vojakov. Nemško poveljstvo je poslalo 20,000 vojakov na pomoč posadki in partizani so se morali umakniti.

Vareš-Majdan leži 20 milj severno od Sarajeva. Nemci so utrpeli velike izgube v bitki za posest tega mesta v moštvu in materialu. Partizani so ujeli 500 sovražnikov in razbili dve železniški postaji v bližini.

Komunike pravi, da je šestnajsta partizanska divizija prodirala ob reki Savi v bližini železnice Zagreb-Belgrad, prekoračila reko in navalila na Brčko in Gunjo. Po bitki z Nemci se je morala umakniti na levi breg Save.

Poročilo iz Kaira, kjer je sedež jugoslovanske ubežne vlade, pravi, da so Mihajlovičevi četniki zasedli tri železniške postaje na progi Belgrad-Sarajevo v Bosni. Okupirali so Čajiče po bitki, v kateri je padlo 217 nemških vojakov.

Ameriški letalci so prileteli s svojih baz v Italiji in metali bombe na nemško vojaško letališče pri Podgorici, ki leži 20 milj od dalmatinskega obrežja in v bližini albanske meje. To je bil prvi bombni napad na nemško letališče v Jugoslaviji.

Poštne znamke v počast Jugoslaviji

Washington, D. C., 27. okt.—Poštne znamke v počast Jugoslaviji so bile pravkar izdane. Znamke imajo risbo z jugoslovansko zastavo in ptiča feniksa, ki se dviga iz pepela, simbola podjarmljenih ljudstev, ki trgajo suženjske verige. Generalni poštar Frank Walker je dejal, "da je Amerika z izdajo znamk počastila hrabro jugoslovansko ljudstvo, ki je dalo v svoji borbi za svobodo zgled vsemu svetu. Ono koraka naprej po poti časti, ki mu bo prinesla svobodo."

Stavka v letalski tovarni končana

Chicago, 27. okt.—Dva dni trajajoča stavka v tovarni Douglas Aircraft Co., katero je oklicala unija strojnikov v znak protesta proti odslovitvi treh svojih zaupnikov, je bila včeraj končana. R. W. Riddle, predsednik unije, je dejal, da je bila stavka preklicana, ko je kompanija obljubila, da bodo zaupniki ponovno uposleni. Kompanija izdeluje bojna letala za armado in mornarico.

Olander kritizira ustalitev dela

Chicago, 27. okt.—Victor A. Olander, tajnik Illinoiske delavske federacije, je dejal, da so regulacije glede ustalitve dela v konfliktu z ustavo, ker kršijo pravice delavcev. On je govoril na konvenciji mednarodne unije avtnih delavcev, včlanjene v Ameriški delavski federaciji, ki se vrši v hotelu Morrisonu.

V poklic očetov v armado odložen

Kongres se izrekel za amendiranje nabornih zakonov

Washington, D. C., 27. okt.—Nižja kongresna je sprejela predlog, ki določa amendiranje sedanjih nabornih zakonov in odložitev vpoklica moških, ki so postali očetje po japonskem napadu na Pearl Harbor. Proti predlogu je bil oddan samo eden glas.

Sprejetje predloga je klofuta Paulu V. McNuttu, načelniku komisije za mobiliziranje in dobavo moštva. Predlog določa vpoklic samskih moških in onih, ki nimajo otrok, in potem pridejo očetje na vrsto.

Kongresnik Andrew J. May, demokrat iz Kentuckyja, je dejal, da bo načrt, če postane zakon, odložil vpoklic očetov v armado za 30 do 60 dni. Načrt omejuje oblast McNuttove komisije in odpravlja kvotni sistem, na čigar podlagi so krajevni naborni uradi vnovačevali očete.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co., $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cook County $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer (October 31, 1943), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Ali se Nemčija sesuje to zimo?

Leta 1918 se je kajzerska Nemčija sesula na pragu pete zime v vojni. Štiri prejšnje zime v vojni so jo tako premikastile, da pete ni mogla več prenesti. Vojaško še ni bila strta. Še nekaj mesecev prej so bile njene armade v najhujši ofenzivi na Francoskem, raztrgale so zavezniško črto in prodrle do reke Marne. Njena armada še ni bila nikjer uničena—in vojna se ni v vseh štirih letih in petih mesecih nikjer dotaknila nemške zemlje. Kljub temu se je nenadoma sesula. Kaj je bil vzrok?

Glavni vzrok je bil—bankrot masne volje v Nemčiji za nadaljevanje bojevanja. Nemško ljudstvo je izgubilo vero v zmago in—konec. Te vere je bilo konec, ko so v jeseni 1918 naglo druga za drugo kapitulirale njene zaveznice Bolgarija, Turčija in Avstro-Ogrska. Na drugi strani so Nemcem pred očmi bingljale svetle Wilsonove točke, ki so obljubovale pravičen mir. . .

Ali je danes kaj podobnega na vidiku? Oglejmo si najnovejša poročila iz nacijske Nemčije in situacijo v Evropi v splošnem.

Uradni krogi v Washingtonu se te dni resno bavijo z govoricami, da je Nemčija na pragu poloma; prej so vse takšne govorice odbili od sebe z zamahom roke. Ampak zdaj je drugače. Nemčija je spet na pragu pete zime v drugi svetovni vojni—in po vseh podtalnih vesteh, ki prihajajo iz Nemčije, je strah pred to zimo pri nemškem prebivalstvu tako silen, da ga ni mogoče opisati.

Po vsej Nemčiji se širi govorica, da bo nemška armada zapustila Rusijo še pred božičem. Ta umik se lahko izvrši do neke meje v redu, lahko pa bo divji beg, ki povzroči anarhijo v armadi. Nemci se boje, da njihova armada, ko pride na Poljsko, izgubi vso voljo do boja in gledala bo le, da čim prej pride domov. Kaj bo sledilo? Največja zmešnjava. Medtem pa visi nad Nemci noč in dan Damoklejev meč—zavezniškega navala v Nemčijo od zapadne strani iz Anglije.

Nemški vojni ujetniki so dober barometer nemškega razpoloženja. Še lani so bili ti ujetniki predrzni, kakor petelini, letos se pa vedejo, kakor politi kužki; prej so se bahali, da je Hitlerjeva zmaga absolutno gotova stvar, zdaj pa ne govore več o nobeni zmagi in večinoma kažejo veselje, da je zanje konec vojne. Še več—nekateri nemški vojaki, ki so bili ujeti na Siciliji in v Italiji, so zgovorni in mirno pripovedujejo, kako je pri njih doma. Zaupali so Američanom celo to, da je bojno ladjo Lutzow pokvarilo lastno moštvo, da se posadke podmornic bolj in bolj puntajo in nočejo več odhajati na morje, da je v nemški armadi vedno več samomorov. . .

Zavezniški letalski napadi na nemška mesta so letos ubili Nemcem vse veselje do nadaljnje vojne. Do srede septembra je bilo v Nemčiji šest milijonov oseb, katerim so ameriške in angleške bombe uničile streho in jih vrgle na cesto. Te milijonske množice so silen problem za nacijski režim, ki bi jim rad dobil novo streho, a ne ve, kam z njimi—zlasti zdaj, ko prihaja mraz. Tega ni bilo med zadnjo vojno, ko so stari civilisti sedeli na toplem doma in čakali na zmago v Franciji. Danes pa romajo od mesta do mesta in zaman iščejo toplega kota. . .

Nacisti bi radi potolažili zbegane ljudi, a brez uspeha. Na grožnje drja. Goebbelsa, kako se bo Nemčija maščevala nad Angleži in Američani, ne da nihče več nič. Neki švedski poročevalec je bil iztiran iz Berlina, ko je poročal svojemu listu, kako je dr. Goebbels obiskal blok razvalin v glavnem mestu in srdito govoril, da ne bo dolgo, ko bo tudi London en sam kup takšnih razvalin. Ljudje, ki so ostali brez strehe, so ga grdo gledali, potem so pa kar spontano začeli vzklikati: "Hvala, o hvala, našemu firarju za to pomoč! . . ." Dr. Goebbels je hitro odšel. Berlinčani so si zdaj izmislili novo sarkastično rečenico: "Ruševine porušenih hiš so fundament četrtega Rajha!"

Iz Norveške poročajo o epidemiji samomorov med nemškimi vojaki tamkaj. Neki nemški častnik se je pred kratkim ustrelil pred restavracijo v Oslu. Pri njem so našli pismo od doma, ki mu je povedalo, da je zavezniška bomba porušila njegovo stanovanje in mu ubila ženo in otroka.

Značilna je vest iz Ankare. Nemški poslanik v Turčiji, notorični Papen, je bil obveščen, naj pride v Berlin, kjer ga čaka čast zunanjega ministra. Namesto da bi se bil odzval, je lisičji Papen brzojavno pozval svojo ženo, naj pride k njemu. Oba ostaneta na Turškem, kjer je bolj varno kot v Nemčiji. . . Splošno špekuliranje na Nemškem, kdo bo nemški Badoglio, ki podpiše kapitulacijo, je že v teku. Sodba pri velikem številu Nemcev je, da bo najbrž maršal Mannstein.

Obrambo nemških mest pri protiletalskih topovih zdaj opravljajo trinajstletni dečki in možje v starosti čez 55 let. Pri obveznem delu v municijskih tovarnah je vedno več žensk srednje starosti. Produkcija civilnih potrebščin, na pr. obleke in čevljev, je popolnoma prenehala. Iz Madrida pa poročajo, da med nacisti v Nemčiji narašča strah pred—dvanajstimi milijoni tujerodnih delavcev, ki tamkaj opravljajo suženjsko delo. Kaj bo z njimi (nacisti), če ti delavci dobe orožje v roke?! — —

Ali bo Nemčija kolapsirala to zimo? Nihče pri zavezniških vladah ne špekulira o tem. Načrti za vojno se vrše dalje, kakor da je nacijska Nemčija sposobna še za pet let vojne—kar koli pa pride med tem, iznenada ali kakor že, ki ustavi vojno v Evropi in požene naciste v popolen polom, bo dobrodošlo.

Nemci izgubljajo vero v Hitlerjevo zmago. Dokazov za to je dovolj. To je najboljše znamenje, da se arogantna nacijska Nemčija nagiblje h koncu.

Glasovi iz naselbin

Pismo iz Argentine

Cordoba, Argentina, 28. julija. —Je že precej časa, odkar nisem nič poročal v Prosveti iz tega daljnjega kraja, iz Južne Amerike. Danes sem se spet namenil, da opišem naše stanje v Argentini. Kakor že veste, imamo sedaj novo državno vlado od junija, torej nočem mnogo o tem poročat, ker ne vem, če bi bilo škodljivo. Prejšnja vlada, kateri je načeloval bivši predsednik Castillo, je bila popolnoma naklonjena osišču in sedaj je spet nekako tako. Torej stvari so zmiraj enake. Kar se tiče živeža, so cene nekoliko padle, še bolj pa je padla najemnina, tako da lastniki ne vedo, kaj bi napravili: ali naj prodajo hiše ali kaj počnejo z njimi. Torej na splošno so velike izpremembe na slabše, za delavca je pa seveda zmiraj slabše. Zmiraj čakamo na boljše čase, ali nikdar ne pridejo.

Tukaj imamo sedaj že zimo. Vreme je prav slabo in se temperatura večkrat spremeni na dan. Po tukajšnjih hribih se vidi sneg kot malokdaj, slane so pa prav lepe zjutraj, kakor da bi kdo pogrnil nežni plašč bele barve. Včasih si mislim, da smo tam daleč v danes potlačeni in pomandrani Sloveniji, kjer nam je tekla zibel. Ampak prišel bo dan, ko bo Slovenija zopet vstala in bo svoboda za vselej, a naša kri se bo morala maščevati nad krutim in barbarskim sovražnikom, da dobi svoje zasluženo plačilo.

Torej kakor sem prej omenil, je zrak še precej dober v tej deželi Cordobi. Nasrkaš se ga nekako tako kot če bi človek hodil po gorjanskih potih (kdo bi jih ne poznal!). Tukaj se je zdaj pričelo obrezavanje sadnega drevja in trte, drugega dela je prav malo. Večina ljudi je brez dela in trgovina je bolj zanemarjena. Poljskih prideljkov je seveda dosti, še preostaja jih, ali kar se tiče drugega, na primer železa, strojev in podobnega, tega pa sploh ni; kdaj zopet vse to pride na trg, ne vemo.

Anton Stepan

Nekaj o našem društvu. Kot sem že v mojih prejšnjih poročilih omenil, imamo tukaj v Cordobi slovensko društvo Edinost. Sedaj se bliža njegova triletnica. Moram pa povedati, da smo zelo revni. Nas je malo, denarja je tudi bolj malo in tako komaj rinemo naprej. Največ nas tlači to, ker moramo plačevati zemljišče na mesečne obroke. Torej plačaj mesečne obroke ali pa zidaj. Sedaj, ko je že veliko ljudi in tudi naših članov izgubilo delo, je za nas velik problem glede tega. Sicer je že nekaj sezidanega ali obzidanega. Kar nam ostane, damo za društvo, druge pomoči pa ne dobimo od nikoder.

Res smo lansko leto poslali prošnjo glavnemu predsedniku SNPJ Vincentu Cainkarju, a odgovora nismo dobili. No, pa saj dobro vemo, da danes so povsod slabi časi in je treba povsod zbirati krajcarje za druge stvari, za našo rojstno zemljo in za uboge starše in brate. In tako ne vem, kdaj bomo kaj spravili skupaj.

Dne 28. marca smo imeli pri društvu Edinost volitev odbornikov, ampak je ostalo skoro vse po starem. Vidi se mi, da to ni bil pravi občni zbor, ker treba je, da se tudi drugi člani malo naučijo in potrudijo, kaj je odbor. Tako so pa kar potrdili stari odbor, le nekaj se jih je odpovedalo.

Sedanji odbor Edinosti je: Predsednik Anton Stepan, podpredsednik Matija Zbašnik, tajnik Joe Fir, podtajnik Ivan Oven, blagajnik Joe Mesec, podblagajnik Luis Petelin, ostali odborniki pa so Rudolf Mozetič, Viktor Kukanja in Ivan Movern. Namestniki so Marces Malesič, Anton Urbančič in Franc Nemanič. Knjižničar je Jožef Vever, gospodar Jožef Francetič, preglednika računov Milan Grakonija in Jožef Rolih.

Dne 25. maja pa smo imeli malo priredbo, na kateri smo izročili društvenemu zdravniku dr. Manuelu Lopezu Carusillu zlato kolajno v dar, ker že dve leti zdravi naše člane brezplačno. Lepo število nas je bilo in vsi prav veseli. Bili smo kakor ena najboljših družin, čeprav se nahajamo v velikih stiskah.

Istega dne se je osnoval tudi ženski odsek, katerega smo želeli že dalj časa. In tako so se sedaj pokazale naše cordobske Slovenke, da one nočejo biti zadaj in da bodo skupno z nami podpirale več oglov kot pa mi moški. Torej ne morem drugega reči, kot da je uspeh, da smo napravili korak naprej. Ženski odsek ima sledeči odbor: Predsednica Regina Mazetič, podpredsednica Justina Oberman, tajnica Ana Mesec, podtajnica Luisa Fir, blagajnica Marija Vever, podblagajnica Marija Movern; odbornice so Kati Oven, Justina Fornazarič, Ivanka Mlinc in Olga Francetič, načelnica Celina Jazbec.

Od moje strani se moram zahvaliti ženskam, ki so se tako hitro odzvale, ko sem jim omenil, kakšna organizacija je potrebna. Sedaj so že na delu in upam, da bodo dobro delale v teh stvareh. So tudi sposobne in dobre članice. Vam želim veliko uspeha pri tem težkem delu.

Dne 19. julija ob 23:10 uri se podam v sladko spanje k počitku. Naenkrat zaslišim trkanje. Prebudim se radi tistega ropotanja in si mislim, kaj vendar mora biti ob tej uri. Nekaj mogoče ne bo prav. Vstanem in grem sprejeti tega nočnega gosta ali goste. Kar naenkrat zagledam pred seboj pet čvrstih možakarjev. Vprašam jih, kaj žele ob tej uri. Eden se mi približa in vpraša, če sem jaz predsednik društva Edinosti. Pritrdim mu, nakar mi odgovori: "Somos de la policia de investigaciones," ali po naše policijski detektivi. Pravi, da je ukaz od države, da preiščejo in pregledajo t a j n i š t v o. Takoj sem se odpravil in šel z njimi v društvene prostore.

Tam so takoj pričeli premetavati stvari, kar jim je prišlo pod roke. Pa jih vprašam, kaj vendar iščejo. Starejši mi odgovori: "Veš, prijatelj, iščemo komunistično propagando." — "No, tukaj je ne boste našli — ali mislite, da smo tukaj komunisti ali društveniki?" mu odgovorim. "Ukaz je ukaz," mi reče.

Ko so vse razmetali, da je izgledalo kot bi znesla skupaj povodenj, so popisali društveni odbor in zahtevali pravila. Te sem jim dal, da jih pregledajo in vidijo, kakšne smernice ima društvo. Sedaj so nam dovolili, da društvo naprej posluje, ker ima prav izvrstna pravila.

Torej vidite, kako je pri nas. Takega postopanja ni bilo nikoli prej. Sedaj iščejo komuniste in mislijo, da jih bodo prijeli kakor ptičke v kletki.

Glede naših članov ne morem reči nič. Jih je še dosti, ki se dovolj ne zanimajo za društvo. So pa drugi, ki se še preveč trudijo in delajo in so še društveni uradniki, kakor na primer naš blagajnik. Gotov sem, kadar društvo njega izgubi, ne bo več dobilo drugega, ki bi tako pridno delal in skrbel. On mora voditi svoje knjige, poleg pa še dela kot zidar, mizar in sploh vse, kar mu pride pod roke.

Sedaj apeliram na vse člane, kadar imate kaj časa, da pridete pomagat društvenim funkcionarjem, namesto da greste igrat karte. Potem, ko pride čez mesec dni na društveno sejo, pa vidi, kaj vse se je storilo, a njega še blizu ni bilo, ker je gotovo igral karte. Tako smo zmiraj eni in isti na društvenem delu. Potrebno je mnogo več zanimanja tudi od ostalih članov, da kaj dosežemo in dokažemo našim bratom v Severni Ameriki in tudi v stari domovini. Če ne bo tega, potem se nj treba ozirati samo na odbor, kakor ste se nekateri do zdaj in mislili, da bo odbor delal čudeže, ali da bo samo raslo naprej. Se je treba mnogo bolj potruditi in pomagati odboru, tako da boste vsak dan videli, kako odbor dela in v kakšnih težavah se nahaja. Potem ne boste rekli, češ, kako je lepo biti za predsednika, tajnika ali druge funkcionarje. Resnica je, da ima društvo mnogo zvestih članov, želimo pritegniti pa še druge med aktivne člane, tako da bo lepša divizija.

Sedaj se nekaj članstva pripravlja, da društvo praznuje svojo triletnico obstoja. Ženske se prav živo zanimajo za to slavnost, ki jo bomo prvič obhajali v svojem lastnem domu. Torej imam upanje, da bo vse prav izpadlo in da se bodo tudi ostali člani zbudili in bolj pridno delali. (Konec prihodnjič.)

Anton Stepan,
predsednik Edinosti,
calle Padre Lozano Norte 47,
Cordoba, Rep. Argentina.

Vesti iz Bridgeporta

Bridgeport, O.—Zopet sta odšla dva člana društva 13 SNPJ v armado. Prvi je šel Vladimir Česnik pred par tedni, 22. oktobra pa je šel Frank Hochevar. On je že drugi naš član, ki je pustil ženo doma.

Sedaj ima naše društvo 24 članov pri vojakih in eno članico, Vero Hribarnik, ki je pri Wacs in je že več mesecev nekje onstran morja. Večkrat dobim pismo od kakega fanta. Najbolj pogosto mi pišejo Frank Kocjančič, Henry Hochevar in John Luzar, član društva 640. Me veseli, ko se ti mladi fantje spomnijo name in jim vedno takoj odgovorim. Vsi trije so zunaj Združenih držav.

Zadnje čase je v nekaterih naših listih precej šuma proti Louisu Adamiču in proti par uradnikom Sansa, ker menda preveč pišejo o partizanih ali se celo strinjajo z njimi. Zveza slovenskih župnij je celo imela izredno konferenco, menda zato, da bi užgala upor proti Sansu med svojimi ljudmi. Ukrepi tega zborovanja niso bili objavljeni, oziroma kake korake bodo podvzeli proti Sansu. Menda je bolje, da jih sploh ne objavijo.

Jaz se s partizani še nisem bavil v časopisih, zasledoval pa sem potek. Nekateri so zanje, drugi so pa proti njim, češ da so sami komunisti. Zadnje čase pa sem čital važno poročilo o njih v magazinu Life z dne 11. oktobra, kjer Howard Smith opisuje njih boje in cilje in napore. Dne 19. oktobra zvečer pa sem poslušal Raymonda Swinga, ki je govoril izključno o Jugoslaviji, to je o partizanih in Mihajloviševih četnikih. Obe poročili sta v prilog partizanom.

Torej komu naj verujemo—gospodom, ki napadajo Adamiča v Ameriški Domovini, ali prej omenjenim avtoritetam? Poročilo v magazinu Life pravi, da so na strani partizanov tudi duhovniki. Ko partizani zavzamejo kak kraj, vas ali mesto, takoj organizirajo civilno upravo in tudi skrbe za verske zadeve. Torej to ne morejo biti brezbožni komunisti. Poročilo pravi, da so med partizani ljudje vseh slojev in ver.

Še nekaj, kar je zelo važno, in to je, da sta naša in britska vlada stopili v stike s partizani in jih zalagata z vojnim materialom, kolikor je to mogoče. Torej mora biti nekaj, kar je nemogoče ignorirati ali prezreti. Kot govore poročila bo o jugoslovanskem vprašanju razpravljala tudi konferenca treh zunanjih ministrov v Moskvi.

Jaz tega ne pišem kot kakšna avtoriteta, to je, da poznam položaj. Znano mi je le toliko kolikor sem čital v raznih listih in slišal po radiu. Torej kdo je v pravem: Adamič, ali gospodje Ambrožič, Urankar in Oman? Izgleda, da je Adamič v pravem, kaj prinese bodočnost, se pa ne ve. Vem pa, da je posebno rev. Ambrožiču svoboda našega naroda v starem kraju deveta briga, kajti on je delal za stari režim pri ubežni vladi in želi, da ta zopet pride na krmilo s kraljem Petrom, da bo zopet vladala glavnjača.

Tega ne pišem o Ambrožiču kot duhovniku, marveč kot o človeku, ki hoče v kritičnem momentu odvrniti narod od dela za osvoboditev naših trpečih ljudi onkraj morja. Straši, da so partizani sami komunisti, ki more duhovnike in druge vernike. Ali je to res? Po zgoraj citiranih poročilih in tudi na podlagi drugih, katere ste gotovo čitali, rev. Ambrožič le straši s komunističnim bavbavom. Saj vsak dan slišimo po radiu in tudi čitamo v listih, kako se Osvobodilna fronta bije proti nacijem.

Oni krvave za svobodo in novi red, mi, ki jim želimo pomagati, naj bi se pa prepirali na željo nekaterih, ki skušajo med nami napraviti razdor. Rojak proti rojaku, namesto da bi skupno delali na podlagi sklepov, ki so bili sprejeti na slovenskem kongresu v Clevelandu. In delati mrtvilo med onimi, ki so še aktivni. Ali je to delo Kristusa, ki je rekel, da pomagaj svojemu bližnjemu? In torej če pomagamo svojemu bližnjemu, moramo še toliko bolj pomagati svojim krvnim bratom in sestram.

Zgodovina vas bo pomnila, kakor tudi Ameriško Domovino. "Business first" — to je vaše geslo.

Yes, ponosni smo na našega rojaka Louisa Adamiča in bomo pridno širili njegovo novo knjigo **My Native Land**, ki izide v začetku novembra. S to knjigo bo seznanil ameriško javnost o položaju v Jugoslaviji od začetka do danes. Kot je videti, naročila že dobro prihajajo vnaprej.

Celo kralj Peter je moral dati povelje Mihajloviču, da mora prenehati s o v r a ž n o s t i proti Osvobodilni fronti, se pobotati s partizani in skupno nastopiti proti nacijem. Če se je odzval, še ne vemo. Tudi javnost pritiska, toda vi jo hočete razdvojiti in obrniti proti Osvobodilni fronti. Ampak ta javnost je premočna.

Če se ne motim, je rev. Kazimir Zakrajšek pisal lanskega novembra svojemu prijatelju, da gre rajši pod ruski komunizem kot pa, da bi ga prodali v sužnost Nemcem. On je precej izkušen in spada k istemu redu kot Ambrožič. Rušitev sloge in delati ovire pomoči v teh kritičnih časih je najpodlejše delo. Sporne točke se rešujejo na sejah, ne pa z netenjem razdora ali z ukazom: "Vrzite Adamiča ven!" Ali je to demokratično? Ali je to dostojno? Upam, da naš narod ne bo nasedel tem gospodom, marveč sledil smernicam Sansa.

Joseph Snoy, 13.

Zavezniška strategija v Jugoslaviji

IV

Partizani so se izkazali kot najuspešnejša gerilska armada. Ampak Angležem je bilo to znano že več kot leto dni, kljub temu pa so podpirali Mihajloviča! Zakaj? Šele po bitkah za Stalingrad se je stvar obrnila v prilog partizanom. Pred lansko jesenjo je v Londonu prevladovalo mišljenje, da Rusija ne bo mogla vzdržati dolge vojne brez druge fronte. Po obrambi Stalingrada in lanski ruski zimski ofenzivi pa je v Londonu postalo jasno, da bo Rusija vzdržala v vojni do konca, in sicer tudi brez zavezniške druge fronte in da bo iz vojne prišla kot vojaška sila prvega reda.

Angležem se je zasvetilo, da bo po vojni na evropskem kontinentu ostala samo ena velesila, Rusija — situacija brez primere v moderni zgodovini, pred kakršno Angleži še nikdar niso stali. Ker v taki situaciji ni mesta za tradicionalno angleško politiko ravnovesja sil, je kompromisno poravnanje vseh kritičnih evropskih vprašanj z Rusijo postal cilj nove angleške zunanje politike.

V ta okvir spada tudi letošnja sprememba angleške politike napram Jugoslaviji. Ampak to ne pomeni, da je Anglija zapustila Mihajloviča, dasi skuša priti do zadovoljivega in trajnega sporazuma s partizani.

Ameriška strategija v Jugoslaviji

Kar pospešuje in zavlačuje spor med partizani in Mihajlovičem, je pomanjkanje definitivnega sporazuma med Ameriko, Anglijo in Rusijo glede politične vojne proti Hitlerju in povojne uredbe Evrope. Torej solucija tega spora tudi ne zavisi samo od Jugoslovanov, marveč v prvi vrsti od treh velikih zaveznikov. "Kakor hitro se sporazumejo te tri velesile," je nedavno dejal sedanji (že bivši — prev.) jugoslovanski zunanji minister Grol, "se bodo zgodili čudeži. Mali svetniki namreč ne delajo čudežev."

Zelo čudno in tudi nerazumljivo je to, ker Amerika še vedno nima svoje tajne službe (vohunov) na Balkanu. Edino Angleži in Rusi prejemajo prvoročna poročila iz Jugoslavije in z Balkana na splošno. Angleži imajo svoje laizonske oficirje pri Mihajloviču že od jeseni leta 1941, kakor jih imajo zdaj tudi pri partizanih. In britski tajni agenti se nahajajo tudi v Grčiji in Albaniji. Rusi imajo več veščih tajnih agentov v Jugoslaviji in Bolgariji. Iz obeh teh dežel, kakor tudi iz ostalega Balkana in centralne Evrope prejemajo poročila tudi od številnih podtalnih organizacij in so najbrže bolje informirani kot je celo Anglija. Naše (ameriške vlade) informacije o Jugoslaviji in Balkanu pa so bile ves čas nepopolne, iz drugih rok, zverižene od propagande, ali pa zakasnele. Na takih informacijah pa ne more sloneti nobena politika.

Po svojem povratku iz Amerike je mr. Eden dne 8. aprila izjavil v parlamentu: "Skupaj (ameriška in angleška vlada) smo pregledali razmere . . . v sovražni in po sovražniku okupirani Evropi. Zedinili smo se, da bi čim popolnejša izmenjava našega znanja o tem, kar se dogaja v teh deželah, kakor tudi naše tolmačenje prejetih informacij le ojačalo našo politiko. Imamo tudi načrte za izmenjavo teh informacij." Napram mr. Edenu moramo biti toliko obzirni, da ne smemo pričakovati, da nam bi britska tajna služba povedala vse, kar izkoplje v Jugoslaviji ali na Balkanu. Toda če bi tudi mi (Amerika) imeli svoje ljudi na pristojnem mestu, kakor jih imajo Angleži in Rusi — in tudi ni nobenega razloga, zakaj bi jih ne imeli zdaj, ko je severna Afrika v naših rokah — bi lahko primerjali naše informacije z angleškimi in ruskimi. Izvedeli bi na primer, zakaj nas

(Dalje na 3. strani)

Italijanski vojaki streljajo na Nemce v teku bitke v Castellammari pri Neaplu.

Pismo iz Londona

(Izvirno poročilo Prosveti)

25. sept. 1943.

Čudovito je videti, kako mla-st raste v zrelost. Kako si sa-a utira svojo pot, sama odloči, aj hoče, sama bori in pribori, r misli, da je vredno borbe.

Glejte, Slovenija je prišla v elo dobo! Čudovite stvari se de tam. Vsak dan čitamo in šimo o tem. Nikdar niso an-ški časopisi pisali toliko o ubljani, Trstu, Gorici, Reki.

Partizani so na dveh mestih trgali progo proti Trstu, na h progo proti Reki. Vsa biv-italijanska Slovenija je pod načo oblastjo, svobodna.

Iste stvari se gode po ostali goslaviji. Posebno po Dalma-i in Hrvaškem Primorju. Ve-a jugoslovanska pristanišča ajo na zaveznike, da se tam rcajo. Split je že deset dni rokah Osvobodilne vojske. mci so prišli z bombniki nad ga. Split še vedno drži . . .

Kje je še dežela na svetu, ka-Jugoslavija? Grčija ji je po-na po junaštvu. Tam so pro-ane pokrajine svobodne, pod astjo domačih gerilcev. Grči-in Jugoslavija—nobena druga ela ju ne dosega. Kar poglej-po Evropi: večje, bolj slavne ave mirno leže pod oblastjo cev, čakajo na osvobodilne ske, da jih odrešijo. Da pri-o od zunaj, da jim prinesejo oč.

Treba je biti pogumen do blaz-sti—in ni v takem pogumu drost preživetja?—da se v ta-prilikah zanašaš na samega e, samo na svojo lastno moč, dariš, da dosežeš, kar hočeš, naj bo konec tebe in s teboj ga sveta.

Treba je biti mlad in zrel, da ves narod obnaša na ta na-. Otroci in starci potrebujejo oči. Slovenija, kako je majh-in kako so grdo ravnali z njo je sama priborila svobodo, e ji ni pomagal. Tega ne mo za naprej pozabiti: sama čuje in dela in se vojskuje ebe. Takemu narodu ne bo el nihče več ukazovati.

Nikdar do zdaj ni bilo takih v za Slovenijo. Naš narod je čez tisoč let, ali njegov dan rišel danes. Kmečke punte turške boje imamo za sabo: aški čas! so to bili. Ali pre-di so bili: slovenski narod ni iz njih kot sam svoj go-na svoji zemlji. Treba je čakati še stoletja, da je svet mal in priznal majhne naro-. Do takrat smo se ohranili, iveli, čeprav smo izgubili ko svoje zemlje.

otniki, ki pridejo v Ljublja-opazijo, da nimamo spomeni-na čast slavnim in znameni-vojskovodjem. Našega naro-niso ohranile bitke, kakor je Trafalgarska, ali pri Boro-, ali Marni. Tam v ljublja-n Tivoliju smo imeli spome-Trubarja. Sredi mesta je bil ernov spomenik. Pri Glas-Matici smo imeli vrsto na-kladateljev. To so bili lju-ki jim je Ljubljana postav-a spomenike. To so bili lju-ki so za nas dobili našo na-o bitko, Battle of Slovenia. ovniki, kakor je bil škof Slomšek, je bil naš junak, ki je rešil narod s prižnice. Trubar ga je rešil s svojim tiskanjem prvih slovenskih knjig, Dalmatin s svojo biblijo. Prešeren je bil prevelik, da bi samo reševal, kazal je tudi pot naprej in izbiral za nas, v katero smer moramo. V kolikor so časi napredovali, v toliko dalje so nas vodili naši pesniki.

Naše matere so nam ohranile narod, ko so pele svojim otrokom domače pesmi in jim govorile po slovensko. Naši očetje, ki so nam prebirali knjige o naši zgodovini, slavni ali neslavni, ali naši! Majhni smo in vsakdo je moral nekaj prispevati; veliko med nami jih ni moglo grešiti, drugače bi nas ne bilo več tukaj, izginili bi bili, kakor je zginilo dosti drugih narodov. Nekoč mi je Anglež dejal, da Slovenci govorimo o "svojem majhnem narodu" na isti način, kakor govore Angleži o Angliji le takrat, ko se nahaja v smrtni nevarnosti. Mi smo bili tisoč let v smrtni nevarnosti, zato moramo tako govoriti in čutiti.

To je bila naša pasivna doba. To je bila naša doba, ko nismo mogli odločati o načinu svojega življenja. Počasi so se razvile ideje in smernice v mislih naših velikih mož. Začela se je akcija, politična akcija, ko smo bili v zadnjem stoletju podložniki stare Avstrije. V zadnji svetovni vojni je prešlo tisoče naših vojakov na stran Rusov in Srbov, na stran naših pravih zaveznikov. Ali vsega naroda to ni zajelo. Preveč naših se je borilo na strani Avstrijcev. Vendar: to so prvi začetki oborožene akcije za samoodločbo slovenskega naroda. Prvi znaki naše zrelosti, naše moči, ki je ne more zajeziti nobena sila.

Zadnjih 20 let v Jugoslaviji je dalo našim ljudem zavest polnovrednosti z vsakim drugim narodom. Izgubili smo občutek manjvrednosti. Spoznali smo, da si moremo sami odločati o načinu svojega življenja, da smo zreli za to.

Spoznanju je sledil dejanski pokret. Od vsega začetka tega najnovejšega konflikta ni bilo nobenega dvoma, na kateri strani je bila večina naših ljudi. Ne samo: na kateri strani so bili; borili so se—in kako borili!—na strani zaveznikov. Prvič v naši zgodovini je naš narod oborožen v boju proti svojim pravim sovražnikom. Prvič v zgodovini pomaga, pomaga bolj izdatno, kakor bi mu bilo treba z ozirom na njegove ozke meje, svojim prijateljem. In—prvič v zgodovini je kot celota zmagoslaven!

Nihče ni pomagal našim v Sloveniji z orožjem, s hrano, z organizacijo. Sami so si iz nič ustvarili zmagovalno vojsko. Sami si dobili orožja, municije, obleke, hrane. In v kakšnih razmerah! Z javnim in prikritim sovražnikom na vsaki pedi zemlje. Kar poglejte okoli sebe: kje mu je še enak narod pod solncem?

Angleži so nezaupljivi proti besedam. Ali globoko spoštujejo dejanja. V našem primeru se niso pokazali drugačni. V največjih tukajšnjih časopisih čitamo dan za dnem dolge kolone o čudovitih uspehih Osvobodilne vojske v Jugoslaviji. In angleški radio nam je poklonil občudovanje in dosti svojega dragocenega časa. Treba je še, da tudi oni podprejo svoje besede z dejanji. Da pridejo tja na drugo stran Jadranskega morja. Naši Osvobodilni vojski ni lahko čakati. Pripravili so jim pristanišča, obalo drže pripravljeno za zaveznike. Ali Nemci so še močni. Dolgo ne bo trajalo, da bodo udarili z vso svojo silo, da se maščujejo nad predrznimi maliči. Angleži so star in moder in velik narod, in ne smejo pustiti, da se najboljše v našem mladem narodu uniči.

Dolenjka.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje z 2. strani.)

Angleži ne informirajo o nekaterih stvareh, ali zakaj so nekatere informacije zadržane. Ako bi razpolagali s prvovrstnimi in točnimi informacijami, bi lahko napravili svojo sodbo o problemih Balkana in razpravljali o njih z Angleži in Rusi jasno in določno.

Z upostavitvijo naše tajne službe v Jugoslaviji — fizično, moralno, jezikovno in s potrebnim ozadjem vešči možje bi se lahko tja dostavili, bodisi s padobrani, podmornicami ali na kak drug način — bi morali bazirati našo politiko na dobljenih dejstvih in našim vojaškim načrtom dodali tudi kakšno pametno solucijo ondotnih problemov po invaziji Balkana. Na podlagi že znanih in overovljenih informacijah o Jugoslaviji in v smereh, ki so jih zavzeli Angleži na Balkanu, naj bi naš politično-vojaški invazijski program vseboval sledečih pet točk:

1) Stremeti moramo za čim višjo stopnjo kooperacije z vsemi jugoslovanskimi skupinami, ki se faktično bore, ne pa igrati "power politics" z zametavanjem nekaterih (partizanov) na ljubo drugih (Mihajloviča) na podlagi politike, ki ima malo opraviti z vojaško nujnostjo.

2) Z vidika, da je združena, federativna in demokratična Jugoslavija glavni steber povojne zaščite v centralni Evropi in na Balkanu, moramo stremeti in za vsako ceno pomagati do združenja Srbov, Hrvatov in Slovencev s podpiranjem vseh jugoslovanskih skupin, ki oznanjajo ali se bore za to edinost.

3) Jugoslovanski ubežni vladi je treba povedati: a) da njena avtoriteta sega le toliko daleč, kolikor zastopa sile odpora; b) ako ne zavzame odločno konstruktivnega stališča glede partizansko-Mihajlovičevega in srbo-hrvaškega spora, tedaj se bo našla rešitev teh vprašanj z direktnimi pogajanji med tremi velesilami in jugoslovanskim ljudstvom in njih voditeljih na licu mesta; c) da mora slediti vzgledom nekaterih drugih ubežnih vlad, ki so že izjavile, da so ob koncu vojne pripravljene izročiti svojo oblast njih ljudstvu. Vrnitev legitimne moči onim, iz katerih izhaja, je potrebna *predno* se ubežne vlade vrnejo v njih osvobojene dežele, in to iz razloga, da bodo prizadeta ljudstva imela zagotovilo, da si lahko nemoteno izberejo tako vlado, kakršno hočejo imeti.

4) Nikakor ne smemo delati vtisa, da smo vsled bojazni pred radikalizmom pripravljeni porabiti naše oborožene sile za upostavitev reakcionarnega režima v Jugoslaviji ali kjerkoli v Evropi. Oboji, mi in Angleži smo že pokazali željo, da smo pripravljeni lajšati velik vpliv, ki ga bo imela Rusija po vojni na Balkanu; toda medtem, ko se Angleži skušajo sprijateljiti z levičarji, smo mi do sedaj pokazali naklonjenost do konservativnih skem, bodisi Habsburgovcev ali katoličanov, o katerih prizadeta ljudstva ne marajo nič slišati. Še celo tako majhna geografska točka kot je Jugoslavija vsebuje celokupni problem vse vzhodne Evrope, katerega je mogoče rešiti zadovoljivo le s posvetovanjem z Anglijo in sovjetsko Rusijo.

5) Ker bi vojaško sodelovanje Rusije proti Japonski zelo skrajšalo vojno na Pacifiku, bi bil primeren sporazum z Rusijo glede Balkana in vzhodne Evrope gotovo tudi v našo veliko korist.

(Konec.)

Pomoč od naših sovražnikov

Napisal *Peter Lipa*

Washington (ONA) — Brezpogojna predaja, katero zahtevajo Združeni narodi, nikakor ne pomeni, da nameravamo popolnoma uničiti sovražne narode. Nasprotno, prav zelo verjetno je, da bomo postopali velikodušno.

Tega nas je naučila brezpogojna predaja Italije in njena vojna napoved Nemčiji, pod vodstvom maršala Pietro Badoglija. Več kot verjetno je tudi, da to lekcijo študirajo z največjo vnemo odgovorni državniki v prestolnicah Rumunije, Madžarske, Finske in Thailanda — in brez dvoma tudi v Nemčiji sami in na Japonskem.

Predsednik Roosevelt in premier Churchill sta letos spomladi, po svoji konferenci v Kasablanki izjavila, da se bosta Amerika in Velika Britanija tako dolgo borili proti osišču, dokler ne bo dosežena s strani teh nasprotnikov brezpogojna predaja — to je, dokler ne bodo odgovorni voditelji teh sovražnih držav pripravljeni, da izjavijo: "Prepričani smo, da nam ne boste nič hujšega storili, kot je trpljenje, katero nam prinaša vojna. Zatega delj, ako hočete prenehati s sovražnostmi, mi smo pripravljeni storiti vse, kar nam boste ukazali."

Zahtevati toliko, se morda vidi nekoliko trdo in kruto. Kritiki oporekajo, da se bo vsaka vlada raje borila do konca, dokler bo le mogla vzdržati, nego da pristane na take pogoje, ki zahtevajo, da se njihova dežela popolnoma ukloni volji zmagovalca. Kritiki trde radi tega, da zahteva brezpokojne predaje ne le ne bo skrajšala vojne, temveč da jo bo celo podaljšala.

To bi seveda utegnila biti res, ako bi Združeni narodi nastopali z isto brezobzirnostjo kot osišče, ter se obenem tako malo brigali za svoje obljube. Osišče ni nikdar zahtevalo od svojih žrtev, da se morajo predati brezpogojno. Taktika osišča je bila drugačna — nudili so čim ugodnejše pogoje, enostavno za dovoljenje, da nemške čete okupirajo njihova ozemlja. Čim pa je bila okupacija izvedena in je s tem bilo tudi konec vsake možnosti odpora, je bilo nacistom tudi nepotrebno, še nadalje upoštevati omenjene velikodušne pogoje. Verjetno je torej, da bodo Združeni narodi, ki ničesar ne obljubljajo, postopali mnogo bolj prizanesljivo.

Badoglio tega ni razumel. Ko so njegovi predstavniki stopili v zvezo z našimi, so prinesli predloge, da Italija kar takoj prestopi z ene strani na drugo.

Dobili so odgovor, da je to nemogoče. Zločinci ne morejo preiti na stran policije kratko malo, in kadar koli se jim zdi, da zločin ni več dosti dobra kupčija. Jasno je seveda, da se more pripetiti, da se jim zločin izbriše, ali pa, da je obtožba manj huda, ako njihova podpora v boju proti njihovim starim tovarišem to opravičuje, toda v koliko bo to zares štelo, to je stvar edinole državnega pravnika, ki bo sam o tem odločal.

Ko je Badoglio videl, da mu drugega ne preostaja, se je odločil za brezpogojno predajo.

Z našega stališča je ugodno, in koristno, ravnati z njim velikodušno. On je imel takrat v svojih rokah vrhovno poveljstvo nad italijanskimi oboroženimi silami, tako da jim je mogel ukazati, da nam pomagajo v boju proti Nemcem. Čim je bilo jasno, da se bo predal in tako postal podrejen našim ukazom, je bilo pač najbolje, da mu napravimo izvrševanje naših ukazov čim lažje mogoče.

Pokazalo se je, da nam italijanska armada ne more mnogo pomagati, toda Badoglio nam je privedel tudi italijansko mornarico. Tudi ako bi nam bilo popolnoma nemogoče uporabljati italijanske ladje — katere pa so nam v nekaterih slučajih koristne — je vendar zdaj sigurno, da Nemci ne bodo mogli s pomočjo teh ladij podaljšati vojne. To nam je brez dvoma prihranilo precej človeških življenj.

Zdaj pa smo Badogliju privolili v toliko, da je smel Nemčiji napovedati vojno. Njegovo upanje je, da bo mogel na podlagi te vojne napovedi preskrbeti nekaj ugodnosti svoji deželi. Interesi Italije bodo manj ogroženi, ako se mu bo posrečilo, da nam uspešno pomaga v tej vojni.

Jako malo pa mu ostaja upanja, da bo s tem pomagal tudi sebi samemu, oziroma svojemu kralju in svoji vladi. Ti nosijo vsi velik del krivde in odgovornosti pred vsem svetom in pred italijanskim narodom samim, za dejstvo, da je šla njihova dežela pomagat Nemcem v tej vojni. Badoglio je slovesno obljubil, da bo Italija sama svobodno izbrala svojo demokratično vlado. Nobenega dvoma ne more biti o tem, da smo mi zahtevali to slovesno obljubo, tako da bomo zagotovo tudi gledali na to, da bo izpolnjena. Videti je, da bo takrat, kadar bo zares izvedena, volja italijanskega naroda povsod v Italiji pometla z vsem, da ne bo pustila nobenega sledu onega kralja, ki je brez protesta sprejel in priznaval skozi dobo od 20 let Mussolinijev teror, in onega generala, ki je povedel njihove armade v prvo, v abesinsko avanturo.

Zelo verjetno je, da se bo zadeva Italije ponovila in služila za vzgled v drugih sovražnih deželah, v katere bomo prodrli. Vojaški vodje — najbrže taki, ki prav kot Badoglio niso baš v najboljših odnošajih z režimi osišča — bodo tudi tam najbrže prvi, ki bodo spoznali, da je postal odpor proti Združenim narodom nemogoč. Prevzeli bodo takrat iz rok onih politikov, ki so najbolj odgovorni za poraz njihove dežele, oblast in vlado in se bodo potem predali čim prej mogoče, ker jim bo jasno, da je najboljša in naugodnejša stvar, katero jim je mogoče storiti, da zmanjšajo krvoprelitje.

Naši manjši sovražniki nam bodo najbrže sami pomagali z vsemi svojimi silami — kadar pride čas za to — da skrajšajo vojno s tem, da podpirajo našo borbo proti Nemčiji in Japonski. Seveda, mnogo najbrže ne bodo mogli storiti.

Podobne dogodljaje in sličen razvoj smemo celo pričakovati v Nemčiji sami in na Japonskem. Tam bo generalom jasno, da je edina podpora, katero nam morejo čim hitreje dati kot uslugo, popolna predaja. Vsled tega bo njihova največja želja, da privedejo vojno čim hitreje do konca.

Rusi so že začeli delati na tem polju, in sicer ko so organizirali Svobodni nemški komitej, s čimer so pokazali Nemcem, kakšno ravnanje smejo pričakovati, ako strmoglavijo svoje nacistično vodstvo in sprejmejo mir.

FOR VICTORY BUY UNITED STATES BONDS • STAMPS

Ameriški senator James M. Mead in general Čiang Kališek, vrhovni poveljnik kitajske armade, konferirata v Čungkingu.

Preročišče v Delphih

(Odlomek iz potopisa)

B. K.

(Se nadaljuje.)

Že prej sem bil preletel vse razvaline do skromnih ostankov starega gledališča, zato sem bil takorekoč zdaj prost. Samo muzej je bilo treba še ogledati. Napotil sem se tja, kjer sem našel Lidijo z bratom. Solnce je vročе pripekalo, človeka se je lotevala utrujenost in lenoba. Zato sem bolj površno in naglo prehodil ves muzej, kjer sem videl stare kipe, razne napise itd. Nekaterih kipov sem se še spominjal iz ilustriranih zgodovinskih knjig. Zato sem muzej hitro zapustil in šel spet po poti, ki je vodila v svetišče. Visoka skala je stala tam, kjer je nekoč sedela prerokovalka Pythia s svojimi dvoumnimi odgovori. V bližini skale je stala druga skupina s svojo vodnico. Potniki so namerjali fotografske aparate. Nenadoma se je zgoraj ob skali pojavil naš gospod profesor zgodovine in predavatelj z ladje. "Počakajte, počakajte," je vpil svojim znancem in lezel preko razpoke na skalo, da se da na istem mestu, kjer je nekoč stala modra Pythia, fotografirati. Postavil se je tja v vsej svoji namišljeni veličini, sovjim nosom in kritičnimi očali gledajoč okrog sebe, kakor da bi hotel reči: "Zdaj me poglejte! S Pythijinega mesta gledam na vas!" In prijatelji so ga fotografirali. Nato je vabil k sebi še neko gospo, ki pa radi obilnosti svojega telesa in ozkega krila ni mogla prestopiti razpoke, ki je bila med skalo in celino, tako da bi se skoraj zgodila nesreča. Njen mož ji je od spodaj zakričal, naj nikar ne stopa čez, lahko ji spodrsne in si zlomi še nogo. In gospa se je žalostna vrnila k možu, ne da bi se bila dala fotografirati s Pythijine skale. Ob tem primeru sem videl, kako ni vsakemu dano, da bi stopil na tako vzvišeno in zveličavno mesto, kakor je bil Pythijin oltar. Med redke izbrance, ki so zmogli stopiti na tista "sveta" tla, pa je bil vsekakor prištet gospod profesor, ki nikakor ni mogel zlesti nazaj. Skoraj z vsakim, ki se mu je posrečilo priti na skalo, se je dal fotografirati. Gledal sem vse to in mislil, kako je prav za prav človek strašno naiven in otročji. Nekateri potniki so naravnost bolehali na tem, da so se dali na nekoč znamenitih mestih fotografirati. Res ne vem, ali so mislili, da so s tem kaj pridobili ali kaj, vem samo, da so imeli pri takem fotografiranju čudovito resne obraze, ki so njih običajni izraz naravnost za trenotek spremenili. Pri povratku na ladjo ni bilo ne konca ne kraja pripovedovanju in tekmovanju, kdo je več videl in kje se je vse fotografiral. Spomnil sem se znanega zbadanja, ki ga je čuti včasih med otroki in ki ga je nekdo ironiziral z besedami: "Mi pa imamo luknjo v sodu, vi pa ne! Mi pa imamo uši, vi pa ne . . .!" Prav taki so bili mnogi moji sopotniki; vsak je hotel več videti kot drugi in marsikdo si je pomagal tudi s kakšno izmišljeno pripovestjo, samo da mu ne bi mogel sopotnik reči, da je on videl več. Če človek tako gleda ljudi ob takih prilikah in okoliščinah, se zjezi in gre. Vsa ta bedasta baharija s starim kamenjem, ki vendar danes nič ne pomeni, in pa tisto fotografiranje —je bilo res neumno. Zagnal sem se v hrib in zagledal na drugem koncu čredo konjev. Že iz mlada imam konje zelo rad, saj sem bil pastir na vasi in sem pasel krave in konje. Napotil sem se k čredi, da jo fotografiram. Bili so sami majhni in mršavi konji, ki niso delali časti svojemu rodu, še manj pa človeku, ki je njih prednike pregnal iz svobodnega življenja in si jih usužnjil kot pomoč pri delu. Rekli bi lahko, da jih je civiliziral. In kakšna je človekova civilizacija, to se je videlo na teh konjih in njih pastirju. Vsi skupaj so bili precej sestradani. Na kamenitem hribu ni bilo kdove kaj trave, zelenega pa čisto nič, ker je bilo že vse rjavo, požgano od vročega solnca. Pastir je bil prijazen in ko je videl, kaj nameravam, jih je skušal strniti. Nato se je postavil še on med nje in fotografiral sem jih. Videl sem pastirja, kako je presenečen in začuden zrl za mano, ki sem prišel doli od tistih znamenitih razvalin in še bolj znamenitih potnikov sem gor k njemu. Bil sem edini potnik, pri katerem je vzbudil zanimanje in to mu je za trenotek dobro delo . . .

Ko sem se vrnil k muzeju in nekoliko utrujen iskal mesta, kjer bi se rád spočil, sem zagledal Lidijo, ki mi je že od daleč mahala. Tudi ona se je že bila naveličala starega kamenja, družbe in klepetavih vodnikov. Stopila sva k prodajalcem grških narodnih izdelkov, ki so se bili utaborili ob cesti pred razvalinami. Prodajali so razne stvari, največ je bilo pisanih spletenih ženskih torbic, ki niso bile niti drage. Bile so razne barve. Kupil sem živordečo pisano, da jo ponesem domov za spomin na Delphe. Med prodajalkami je vzbujala posebno pozornost stara, zgarana ženica z močno nagubanim obrazom. Kakor da bi bil kdo s plugom oral po njenem obrazu, tako globoke so bile brazde na licih in na čelu.

(Dalje prihodnjič.)

Slovenski partizani v angleški 8. armadi

Cairo, 20. okt. (CNA) — Grški talci, osvobojeni iz italijanskega koncentracijskega taborišča na italijanski celini daleč za nemškimi linijami, so prvi razodeli, kaj se je godilo na otoku Krfu v teku dveletne italijanske okupacije.

Ti Grki z otoka Krfa — na katerem se zdaj nahajajo Nemci — in oddelek *slovenskih partizanov*, katere so bili ujeli Italijani, ter nekaj italijanskih antifašistov, so zdaj varno v rokah zaveznikov.

Med Grki se nahajajo starejši premožnejši prebivalci otoka Krfu in taki, ki so osumljeni, da so bili med gerilci. Dali so zaveznikom mnogo dragocenih informacij, a grški vladi so preskrbeli mnogo novih imen za sezname vojnih zločincev.

Slovenski partizani pa so se priključili britski 8. armadi in se udeležujejo operacij proti Nemcem v Italiji.

Otočani s Krfa pripovedujejo, da je zatiranje grškega prebivalstva s strani Italijanov ostalo brezuspešno in da je le vedno znova podžigalo upornost prebivalstva. Končno so Italijani zbrali vse vodilne osebnosti in vse skupaj odvedli v koncentracijska taborišča na italijanski celini, v cilju, da jim služijo za talce, odgovorne za pokornost prebivalstva, ki je ostalo doma.

Ameriški vojaki v akciji na fronti pri Neaplu, Italija.

GUSARJI

(Les Flibustiers des Mers)

CLAUDE FARRERE

Poslovenil F. J-o

(Se nadaljuje.)

Odtlej je med Flibustejci in korzarji prišlo v modo, da so se njih čete združevale in skupno napadale cele otoke in sovražna mesta, ker se navadne trgovske ladje, ki bi se jih izplačalo opleniti za lasten račun, niso več upale prikazati. Vse to je kazalo dovolj jasno, da niti Španci niti Holandci nimajo več volje, da še povečajo svoje izgube in da pošiljajo nenasitljivim in neugnanim morskim korzarjem novega dobička.

Zato so se pričeli odpovedovati nekdaj tako cvetoči prekomorski trgovini, ki je tako padla, da so sedaj pošiljali le eno ladjo na pot, kjer jih je svoječasno vozilo četvero ali več. Plen je seveda v tem postajal vedno manjši.

Dva meseca že križari "Lepa podlasica" naokrog po raznih vodah ne da bi zagledala le najmanjšo divjačino, ki bi se jo izplačalo loviti. Po zunanjih deskah ladje se je pričela gomiliti nova nesnaga in Tomaž se je odločil, da se zopet obrne na južne peščine in si da tam ladjo očistiti. Tu pa mu prinese čudovit slučaj v bližini rtiča tiburonskega na zapadni strani otoka San Domingo baš oni dolgo iskani in zaželjeni plen.

Bilo je rano jutro. Stražni mornar naenkrat zakliče iz svojega opazovalnega koša, da vidi jadro, desno naravnost. Množica mornarjev se zažene med vrvi sprednjega jambora in izbulji oči. Javljeno jadro je precej blizu. Vzhajajoče solnce pa je obseva le slabo, zato se jadro ne vidi dobro in se ne razloči od rjavega strmega nabrežja za njim. Opazovalec mora bistro gledati in napenjati svoje oči. Louis Guenole naperi svoj daljnogled na pravo mesto in poroča, da se res nahaja tam ladja z jadri na desni strani krepko napetimi — tudi "Lepa podlasica" vozi na isti način — in da ima ladja torej jasen namen, da tudi ona objadra tiburonski rtič.

"Kakšne vrste je ladja?" vpraša Tomaž, ki stopi ta hip iz zadnjega kastela.

"Zelo velika je!" odgovori Guenole.

"Tem bolje!" vpije Timaž. "Tem boljši bo plen!"

Louis Guenole pa ne odstavi daljnogleda, marveč opazuje tujo ladjo z največjo pozornostjo.

"Kaj vidiš?" ga vpraša Tomaž.

"Vidim," odgovori Guenole, "da ima ladja visok trup, rdeče, žolto, modro in belo pobarvan. Vrvi so v najlepšem redu, jadra so vsa nova."

"Kaj pa," vpraša Tomaž, "pa morda ni to vojna ladja?"

"Da, tako kaže," pravi Guenole in izroči daljnogled Tomažu, ki si ga nastavi na oko.

"Izvrstno!" pravi. "Še nocoj smo bogati, če bog da in naš patron. Vsekakor se nam nikamor ne žuri. Če vozijo tako, kakor sedaj, nam ne odidejo. Zato se najprej dobro najejmo, predno udarimo. Tem odločnejši bomo v boju!"

Vse mu pritrjuje in moštvo odhiti v kuhinjo po hrano. Tomaž pa ostane sam z Ludvikom in mu položi roke na rami:

"Brate Ludvik!" pravi z resnim glasom, "tu se podajamo v strašno prigodo. Vse, kar smo izvršili v zadnjih štirih letih, je bila igrača proti njej! S to ladjo tu se nam obeta težko in vroče delo."

Poročnik ne odgovori, samo prikima z glavo.

"Saj vidiš tudi ti, kakor jaz, da je ta nesrečna ladja linijska vojna ladja, ki ima dva mostovža. Tudi se menda ne motim, če trdim, da pomeni cunja na vrhnem drogu, da se nahaja na ladji visoka oseba, najbrže kakšen admiral ali kaj sličnega. Naša orehova lupina je res nekoliko pomanjkljiva v primeri s tem kolosom in ne vem, če smemo vreči svoje mreže, da ujamemo tako veliko ribo . . ."

"Da," odgovori Guenole ravnodušno.

"Torej si tudi ti istega mnenja?" vpraša Tomaž bolj nujno in motri bledi obraz svojega poročnika, ki ni bil nikdar mirnejši, ko v trenutkih opasnosti.

"Torej si tudi ti istega mnenja, kaj ne? Torej misliš, tudi ti, da je bolje, da se ne spuščamo v to prigodo? Ali pa tvegaš raje tudi ti z menoj vse za vse?"

"Odloči sam!" odgovori Guenole. "Jaz poslušam!"

Tomaž pogleda na morje. "Vsekakor," zamrmra, "če bi sedaj prijadral tod kakšen Flibustejec, bi ga pozval, da opravimo vso stvar skupno . . . Da, če bi naš Rdečebradec bil kje v bližini . . ."

Pri tem imenu se Guenole na tihem prekriža. Tomaž pa povesi čelo.

"Ludvik," vpraša končno "kakšen je tvoj nasvet?"

"Nikakšen," pravi Ludvik mrzlo. "Stori, kakor misliš. Ti si zapovednik" —

Iz velikih lin že prihajajo možje na krov. Nekateri še zvečtjo zadnje kose suhorja, ki so ga prelomili kar na kolenih in ga vtaknili v žepe, da prej opravijo in se vrnejo na krov. Tomaž pogleda vsem v lice. Hrabrost teh dečkov je dobila že več ko dvajset krvavih bitk. Na vsem zapadnem oceanu ni bilo več španskega ali holandskega kapitana, ki bi ne bil vztrepetal pri imenu "Lepe podlasice" ali "Hudičeve ladje", kakor so jo nazvali. Vojaški ponos napolni kapitanovo srce. Vravnano stoji na lestvi in gleda svoje moštvo, potem pa skoči z lestve na krov in vzklikne:

"Bratje! Čujte me! Sto tovarišev nas je tu, sovražnikov je pa najbrže čez tisoč! Mi imamo dvajset osemnajstfuntnih, oni pa petdeset ali šestdeset po štiriindvajset in šestintrideset funtov. Če nas njih krogle zadenejo, se naše tanke stene raztresknejo kakor kostanj na žerjavici. Naše krogle pa njim ne morejo do živega, ker so prelahke za trdni in debeli hrastovi les, ki je močnejši ko vsako obzidje. Tako je.

Razumno in modro ravnamo, če se umaknemo in pustimo tej ladji, da gre svojo pot, čeprav je polna zlata in srebra in nakrcana od gredlja do baterij. Kajti to je ena čuvenih galijon iz Nove Španije in božja previdnost je hotela, da se je izgubila ladja od svojega brodovja. Božja previdnost, pravim, ker le ta previdnost je hotela, da si hrabri možje, ki to ladjo napadejo, pridobe velik in bogat plen, in da se strahopetci, ki se ladji umaknejo kakor mi, tembolj osramote. Povedal sem, kar mislim. Kaj pa vi, dečki?"

Moštvo molči vse začudeno in se le spogleduje med seboj in s svojim kapitanom. Toda dva med njimi, ki sta si med nagovorom ogledovala sovražno ladjo, se ljuto obrneta k tovarišem in zavpijeta ravno tako glasno, kakor prej Tomaž: "Sleva in izdajalec, kdor noče na mestu na napad!" In kakor iz enega grla se dvigne po vsej ladji krik in vse moštvo zbesni po krovu: "Udarimo! Udarimo!"

Rdeč in vesel izpusti Tomaž oba mornarja, ki ju je prijel, in vpraša:

"Torej vsi, kar vas je tu, hočete, da udarimo?"

In vsi zatulijo iz enega grla: "Da, vsi!"

"Velja!" pravi Tomaž. "Louis Guenole, sem pridi!"

In ko se poročnik odzove pozivu, izjavi Tomaž Trublet svečano:

(Dalje prihodnjič.)

FIRST NURSES TO ARRIVE BY AIR IN ITALY

EAGER TO GET TO WORK, the first group of Allied nurses to arrive in Italy by air leave an ambulance plane on a field on the southern mainland. Many of the nurses are now stationed at front line field hospitals, bringing medical comfort to soldiers and civilians alike

ta spremlja na vsakem koraku Sancho Pansa . . .

To je vzrok, da smo teoretično mnogo bolj demokratični kakor Angleži, vendar manj radikalni; v tem je tudi vzrok, da nas imajo inozemci za nevarne revolucionarje, ako nas slišijo govoriti, in za mizerne malomeščane, ko potem ne izvajamo konsekvenc iz svojih govorov."

Vendar je zelo zmotno misliti po vsem tem, da bi za ves politični razvoj Francije bili odločilni razni interesi "malih domovin". Nasprotno—ideja, idejni boj ima v francoski politiki mnogo večji pomen kakor v kateri koli drugi. Kajti v Franciji je blagostanje in le v blagostanju se resnično krešejo—ideje. Francoz ne išče rešitve v državnih ustanovah, temveč nasprotno skrbi, da država ne postane premočna.

Robert de Jouvenel pove veliko resnico, ko pravi morda malo pretirano: "Francija je srečna dežela, kjer zemlja bogato rodi, kjer je rokodelec iznajdljiv in je bogastvo podeljeno po deželi; tu izvira politika iz ljubezni posameznih ljudi do nje, nikakor pa ni ona materialni pogoj Francozov," ali kakor pravi Albert Thibaudet v svojem delu "Republika profesorjev": "Politika je pri nas samostojna stvar." To dokazuje že način njihovega volilnega boja. V najbolj razburjenem stadiju volilne borbe prekrščujejo nasprotniki imena ulic; nacionalisti obesijo n. pr. na zid ulice tablo z novim napisom Fochova cesta, socialisti jo pa hočejo prekrstiti v Ferrerovo cesto—ideali nacionalistov so redno generali in vojskovodje, vzori socialistov in republikancev pa veliki prosvetitelji. To kaže visok intelektualni nivo in idejno orientacijo strankarskih borcev.

Francozu je politika vsakdanja duhovna potreba. O tem pripoveduje Paul Distelbarth zanimiva svoja opažanja:

V Franciji je za oblikovanje javnega mnenja ž i v a beseda mnogo važnejša od tiskane.

Naravna pot k oblikovanju javnega mišljenja ni to, da vsak posameznik nekaj bere in potem v tisto veruje, temveč to, da se posamezni ljudje med seboj razgovarjajo, prepirajo, svoja mnenja primerjajo in njih drugo drugemu prilagode. Zato je začetek vsega javnega mnenja svobodna diskuzija. Kjer te ni, lahko ves narod v neke stvari veruje, a nima nobenega pravega mnenja o njih. "C'est de la discussion que jaillit la lumiere" (Iz diskuzije pride luč, jasnost) —to je eden velikih osnovnih zakonov, ki obvladajo javno življenje v Franciji. "S svojim najhujšim sovražnikom lahko govorim, preden se zgrabiva. A force de parler, z močjo govora spoznam njegovo mišljenje, se razjasnijo nesporazumi in se zbližajo stališča," tako ali podobno se je izrazil Briand, tako sem slišal iz ust mnogo Francozov.

Kakor je družina celica ljudskega, tako je prijateljski krog celica političnega življenja, najmanjše središče diskuzije. Na njem je zgrajeno vse drugo. Prijatelji se—vsaj na deželi—vsak dan po delu sestanejo in se pogovarjajo o dnevnih dogodkih. Tako je med mladimi in starimi, med izobraženci in neizobraženci. Normalno se sestajajo v kavarni.

Te sestanke je zelo olajšala uvedba osemurnika; lahko jih imajo pred večerjo. Naroče si aperitif (liker, ki vzbuja tek.) Vsak dan plača drugi "rundo"; kajti plačevanje vsak zase, to je nefrancosko in neprikladno. Vsak ima v žepu časopis, ki ga je bral: lokalni jutranji list in večerni pariški časopis od prejšnjega dneva.

Če Pariz ni preveč oddaljen, imajo tudi že izdaje istega dneva. Pripovedujejo si, kaj je kdo bral, kaj je slišal in doživel. In to nikakor ni prazno govorjenje, kajti vsi se hočejo učiti. Nisem redko sedel v takem krogu in veliko sem se vsakokrat naučil. Pogovor je vedno živahen ne samo zato, ker so ljudje taki, temveč tudi zato, ker slišijo radi smele trditve, ki izzivajo ugovor. Kakor sploh v Franciji, tudi v taki družbi ni treba posebno tehtati besed. Beseda je zvok, ki se izgubi in ki k ničemer ne obvezuje človeka. Kar naj bo obvezno, se mora napisati ali vsaj slovesno potrditi. Zato Francoz zameri, če hočeš jahati na neki neizgovorjeni besedi.

Francoskega življenja si brez kavarne ne moreš misliti. To je nekaj povsem drugega kakor angleški klub ali nemška pivnica ali italijanski l'albergo. Pomen je v tem, kaj se tam govori, ne v tem, kaj se použije.

Živo se spominjam takega večernega sestanka, ko sem se seznanil z nekim čevljarjem. Kako so se v majhni kavarni zbirali okrog naše mize redni gostje in posegali v diskuzijo. Razpravljalo se je o francosko-nemških odnošajih.

Prišli so pismonoše, ki so raznosili pošto, da se malo odpočijejo, delavci in rokodelci iz soseščine, torej sami "navadni" ljudje. Toda vsi so imeli jasne nazore o francosko-nemškem razmerju, vsi so o tem razmišljali, že često in strastno o tem diskutirali in si ustvarili svoje mnenje. Vsakdo je prinesel v diskuzijo nekaj osebnega doživetja: doživljaj iz vojne, ali ujetništva ali iz časa zasedbe Porenja. Predvsem pa: vsi so izražali dobro voljo, nihče ni imel praznih predsodkov.

Diskuzija v prijateljskem krogu v kavarni je sredstvo, s katerim si posamezniki oblikujejo svoje mišljenje; z javno diskuzijo se pa morajo izkazati. Kdor je prišel do jasnosti, kdor je siguren v svojem prepričanju, nastopi javno, čim se mu ponudi prilika. In prilike so raznovrstne. To je predvsem javno zborovanje, na katerem se obravnava neko vprašanje, kamor so povabljeni pristaši in nasprotniki in kjer sledi na koncu svobodna diskuzija.

Kdor hoče v Franciji nekaj novega povedati, se za neko idejo boriti, temu ne preostaja nič drugega, kakor da javno nastopi. Tudi slaven mož, ki so mu odprte časopisne kolone. Tudi ta mora stopiti na oder; on lahko svoj govorniški pohod pripravi in si poprej poišče zaveznike. Toda s samimi časopisnimi članki, ali še celo z brošurami, ne, s tem ne bo prišel do ljudi.

Ako hočem Nemca opozoriti na kak časopisni članek, mi vzame list iz rok: "Daj, da preberem!" Samo tisto, kar vidi črno na belem, prav razume. Na samo uho se ne more zanesti. Francozu zadošča uho. Da izve nekaj novega, rajši posluša, kakor bere. Pri tem pa opazuje človeka, ki ga posluša. Kakšen je? Kakšne oči ima? Ali misli odkritosrčno? Kaj izžareva—toplino ali hladnost? Če je hladen, brez ljubezni, brez ognja, potem mu najostrejši razum ne bo mnogo pomagal.

(Dalje prihodnjič.)

FRANCIJA

in francosko ljudstvo

C. P E T E L I N

(Se nadaljuje.)

Distelbarth pravi: "Biti poslanec v Franciji ni sladkost! Človek mora biti močan in zdrav kot konj—in požrtvovalen." Ko se je pred leti reakcionarni, toda inteligentni politik Tardieu vznevoljen umaknil iz političnega življenja, je sam desničarski list napisal, da ga je Tardieu polomil, ker je poznal samo Pariz. Isti list je tudi tedaj (1935. l.) napovedal, da ne bo nič opravil fašistični vodja danes razpuščenih "Ognjenih križev" polkovnik de La Rocque, ker je grof, ki živi v Parizu, ker je torej človek, ki ni iz ljudstva.

Francoska dežela voli politično pretežno levico. Južna Francija je socialistična. Kmečko okrožje Narbonne je trdnjava socializma—to je hkrati Blumov volilni okraj. Stranke desnice so politično brez moči. Zakaj je potem še vedno izvoljenih toliko poslancev, ki kolebajo med desnico in levico? Prav iz razlogov, ki smo jih zgoraj našteli: izvoljen je tisti, od katerega si obetajo, da bo najbolje branil "malo domovino"—"la petite patrie". Ali kakor pravi Andre: "Politično je srce Francozovo levo, toda njegova denarnica je desno . . . in praktično ima vsak Francoz denarnico. Našega dona Quijo-

BOOBY-TRAP VICTIM IN SICILY

A MEMBER of a U. S. engineering unit (right) runs a mine detector over the ground around the body of American soldier who was killed by a booby-trap somewhere in Sicily. These hidden mines, left by the enemy, took the lives of numerous unwary troops.

Razni mali oglasi

KUHARICA
ZA LAHKA HIŠNA DELA
IN DRUGO
Svojo sobo in kopalnico.
$25.00 do $30.00 na teden.
KLIČITE ATLANTIC 1302

TISKAR, izkušen za Kluge s
Stalno delo in nad čas.
763 EAST 39TH STREET

KOVAŠKI POMOČNIK
za "Power Hammer"
in delo na nakvalu.
STERNBERG FORGING C
3717 Milwaukee Avenue
Phone Avenue 8209

CHINA
DECORATOR
5 dni v tednu. Dobra plač
OSBORNE ART STUDIO
4150 Milwaukee Ave.

POTREBUJEMO—Radios. Plač takoj. Uptown Sport & Radio, Broadway.

CHINA
DECORATORS
$1.25 na uro
OSBORNE ART STUDIO
4150 Milwaukee Ave.

AGITIRAJTE ZA PROSVE

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih . . . . . .

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

. . . . Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
. . . . Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue - - Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4994

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto kdo prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane $6.00 na eno letno naročnino. Ker pa člani že plačajo pri asesmentu $1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotove je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado $6.00		Za Chicago in okolico je $7.50	
1 tednik in	4.80	1 tednik in	6.30
2 tednika in	3.60	2 tednika in	5.10
3 tednike in	2.40	3 tednike in	3.90
4 tednike in	1.20	4 tednike in	2.70
5 tednikov in	nič	5 tednikov in	1.50

Za Evropo je $8.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ.
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto $

1. Ime _____ Čl. društva št. _____
Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2. _____ Čl. društva št. _____
3. _____ Čl. društva št. _____
4. _____ Čl. društva št. _____
5. _____ Čl. društva št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐